

Верховний
Суд

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ У ЗВ'ЯЗКУ З КРИМІНАЛЬНИМИ ПРОВАДЖЕННЯМИ: ПРАКТИКА ЄСПЛ ТА УКРАЇНСЬКИХ СУДІВ

Світлана ЯКОВЛЄВА,
суддя Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду

ОБОВ'ЯЗКИ ДЕРЖАВИ ПЕРЕД СВОЇМИ ГРОМАДЯНАМИ (ЗГІДНО ЗІ СТ. 2 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД)

- 1) **негативний обов'язок** – державні органи та службові особи держави не можуть позбавляти людину життя, за винятком ситуацій, коли таке позбавлення є абсолютно необхідним. Протиправне заподіяння державою в особі її органів влади та службових осіб смерті людині є порушенням зазначеного обов'язку;
- 2) **позитивний обов'язок** має два різновиди:
 - – матеріальний - держава повинна встановити законодавчі положення, які б захищали життя людини, передбачити юридичну відповідальність за протиправне позбавлення людини життя, а також вживати обґрунтованих заходів для запобігання неправомірному позбавленню життя, коли відомо чи має бути відомо про реальний і безпосередній ризик для життя та здоров'я конкретної людини або групи людей, зумовлений злочинними діями третіх осіб.
 - – процесуальний - держава має забезпечити об'єктивне й ефективне розслідування фактів посягання на людське життя та здоров'я незалежним органом. Для того щоби бути ефективним, розслідування має дозволити встановити та покарати осіб, відповідальних за порушення права на життя.

ФОРМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ

Можливі після закінчення збройної агресії

- контрибуції (вилучення майна або примусові платежі на користь держави–переможця у війні),
- репарації (одна з форм матеріальної відповідальності, яка наступає для суб'єкта міжнародного права за збитки, спричинені іншому суб'єкту міжнародного права в результаті правопорушення, до яких безпосередньо відноситься і війна. Характер і об'єм репарацій залежить від нанесених збитків),
- конфіскація, реституції, субституції

Можливі під час здійснення збройної агресії

- Компенсаційний механізм
- Цивільно-правовий механізм
- Кримінально-правовий механізм відшкодування збитків
- Звернення до Європейського суду з прав людини

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ЩОДО КОМПЕНСАЦІЇ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ ЖИТТЮ ЦИВІЛЬНОЇ ОСОБИ (КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ РОДИЧАМ ЗАГИБЛИХ)

- Різні підходи до розслідування (стаття 258 КК України до 24.02.22; стаття 438 КК України – після 2022 року)
- Правове регулювання виключно загальними нормами Цивільного кодексу України
- Виключно судовий спосіб захисту порушеного права
- Наявність правової позиції ВС щодо компенсації у зв'язку із загибеллю родича на ТОТ

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ УШКОДЖЕННЯМ ЗДОРОВ'Я АБО СМЕРТЮ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРАКТИКА ЄСПЛ

Справедлива сатисфакція (Стаття 41 Конвенції)

Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або Протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.

Може бути присуджено компенсацію:

- матеріальної шкоди,
- моральної шкоди,
- судових та інших витрат

СПРАВИ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПИТАНЬ ВІДШКОДУВАННЯ І КОМПЕНСАЦІЇ, РОЗГЛЯНУТІ ЄСПЛ

- Саргсян проти Азербайджану, рішення від 16 червня 2015 року
- Дімейдс проти Туреччини, рішення від 31 липня 2003 року (житло та приватне життя)
- Доган та інші проти Туреччини, рішення від 29 червня 2004 року
- Гюльмамедова проти Азербайджану, рішення від 22 квітня 2010 року (доступ до адекватного житла)
- Ксенідес-Арестіс проти Туреччини, рішення від 22 грудня 2005 року (Механізм відшкодування власності)

Верховний
Суд

Дякую за увагу!